

"Gör man för mycket händer ingenting.
Gör man för lite händer heller ingenting."

Text och foto: Stina Helmersson ▶

Patrice Franchet d'Esperay, 65 år, har arbetat i 24 år här på Franska Ridskolan Cadre Noir i Saumur. Det är bara fyra andra beridare som varit här längre tid. Efter kursens slut fick vi möjlighet att samtala med Patrice och följa hans eget arbete en förmiddag.

Del 4 Fem tränare, fem filosofier

PATRICE FRANCHET D'ESPERAY

”Gör man för mycket händer ingenting. Gör man för lite händer heller ingenting.”

Officerarna i Cadre Noir tilldelas varsin eller flera obligatoriska träningshästar från staten som de ska arbeta med i flera år och en del deltar även i uppvisningarna och galaföreställningarna när de är tillräckligt utbildade.

Patrice brukar sadla och träna själv, annars finns det stallpersonal.

– Jag föredrar att själv kontrollera att hästen är okej och sadla själv. Boxarna är uppströade med rikligt med halm där hästarna står och plockar.

Patrices tilldelade häst är en fullblodsvalack, Katiki, 16 år, som var mycket berömd och dyrbar och tävlade som galoppör. Men hästen

fick nog, han backade vid starterna och förbjöds tävla och ansågs farlig. Den schweiziske ägaren som hoppats mycket på hästen tog kontakt med skolans ledare Colonel Curand, chef vid Saumur, som köpte in hästen. Patrice har tränat hästen i sju år. Han var väldigt svår men med mycket arbete, behandlingar av fysiska problem och stort tålamod har Patrice utvecklat honom långt.

– I början jobbade jag helt ensam med hästen, han var oberäknelig, gick inte att binda upp, det var farliga situationer och jag fick använda hela min livslånga kunskap och erfarenhet och under vägen lära mig ännu mer tack vare

denna svåra häst.

Hästen hade svårt för vissa rörelser och hade problem med ett ligament i frambenet som inte ville läka. Lösningen blev att ta av skorna på hästen och när han var oskodd läktes skadan. Patrice läste en bok om barfota ridhästar och visade den för en hovslagare på Saumur som hjälpte honom.

– Hästen var styv och stel och blockerad överallt. Det var verkligen en utmaning att få honom smidig. Det var bra att ingen förväntade sig något av denna häst, inga pengar, inga mål. Då hade jag frihet att rida och träna i lugn och ro.

Patrice undersöker och går

igenom Katiki och sina andra träningshästar, varje dag. Han kontrollerar muskler och leder, frigör spänningar. Trycker med handflatan mot halsen, halskotpelaren med mjuka lätta tryckningar. Det hjälper till så att halsmusklerna slappnar av liksom spänningar i käkar, nacke och "the poll" området bakom öronen. Man kan trycka mot nacken en stund, fem minuter, tills man märker att hästen slappnar av, ofta vänder den då huvudet mot dig. Du kan också pilla lite med hästens mun, kring mule och näsborrar, det är ett sätt att få hästen att må bra och acceptera dig.

Patrice arbetar gärna i en rundpaddock ca 20 meter i diameter.

– När hästen hela tiden går på böjt spår istället för fyrkantspår, märker jag tydligare om den är ojämn i sidorna. Om den tar i mer eller mindre med ett bakben, faller in på en bog eller något annat, sk asymmetriproblem. Både när jag löslonger hästen och när jag rider.

Om hästen inte vill trampa in under tyngdpunkten, som finns ungefär i höjd med sadelgjorden, med höger bakben t ex, då böjer man hästen till höger. Man kan även longera hästen i skritt på liten

volt i höger varv och trycka lite på halsens högra sida. Och sedan gå långt bak i höjd med hästens höfter. Med hästen mycket böjd. När hästen sänker hals och huvud och böjer sig i en båge med huvudet mot sin egen bakdel släpper många spänningar om problemen inte är alltför stora. Två minuter i varje varv är lagom. Detta är ett test om hästen är ok och rör sig som den ska.

Om det finns en spänning, och det inte blir lättare för hästen att trampa in med t ex höger bak efter denna övning, kan det vara ett problem som behöver kontrolleras och åtgärdas av veterinär, osteopat eller equiterapeut.

Överste Chamonix som var ledare här på skolan tidigare, skrev tre böcker. Han framhöll att området bakom öronen, där atlas-kotan fäster mot kraniet, "the poll" är centrum för allt! När hästen är fri från spänningar där fungerar ridningen bra. Om hästen är fri i nacken och lugn riktar han huvudet dit han vill gå och går dit hans nos pekar.

När Patrice har kollat och testat hästens rörlighet fäster han upp stigbyglar och tyglar och låter den springa runt lös i longervolten.

"Allé!" uppmanar Patrice och Katiki spränger av i full galopp och sparkar och bockar och har jättekul på egen hand. Efter en stund höjer Patrice sin vita longerstav och Katiki byter varv.

Efter ruschen, saktar Patrice ner hästen och stretchar hans vänstra framben där den gamla ligamentskadan finns. Han drar benet framåt och lite utåt och frigör bogen tills hästen släpper efter och ger benet till Patrice. För att hästen ska få rörligare vänsterbog behövs en mer aktiv högerhöft baktill.

Han sitter upp och rider på volt. När huvudet kommer i rätt position inåt volten då hamnar även bogarna på rätt plats. Patrice har en vän på besök, Sylvaon Boaulieu, en gammal rutinerad ryttare som jobbar lite med osteopati, hästterapi. Han trycker längs korset på hästen båda sidor om ryggraden, från sadelns bakre del över korset ner mot svansroten. Katiki reagerar positivt på detta. Spänningar släpper och Patrice lär sig hur han ska göra detta själv.

– Varje dag lär jag mig något nytt. Jag diskuterar ofta med andra ryttare, säger Patrice som rider lite till sedan förklarar han att han slutar för idag för nu känns allt bra.

Ridkonsten för framtiden

Nu är den franska klassiska ridkonsten med på Unescos lista över världskulturarv. Och det är mycket Patrices förtjänst. Nu ska Ridskolan öppna upp och sprida information om den här typen av ridning inte bara inom Frankrike utan i hela Europa och världen.

Denna kursen som är öppen för allmänheten, är den första i sitt slag.

– Vi kommer att fortsätta att organisera kurser och clinics här med jämna mellanrum. Ryttare och andra intresserade som vill bevara den klassiska ridkonsten ska ha möjlighet att komma hit och träffas och utbyta erfarenheter. Det är mycket viktigt för att denna typ av ridning ska leva vidare och utvecklas.

Patrice fortsätter att arbeta deltid på skolan trots pensioneringen i sommar. Han kommer att styra över undervisningen i den gamla franska ridkonsten, både i teori och praktik, för skolans elever och för utomstående.

– Erkännandet från Unesco visar

att fransk ridtradition är något speciellt som vi ska vara rädda om. I dag är ridningen väldigt mycket inriktad på sport och tävling. Den franska ridkonsten syftar ej till tävlingsprestationer. Det är en konstart och en kvalitativ ridning för hästens och ryttarens bästa.

Här på skolan finns lärare som undervisar med flera olika inriktningar. Även inom den traditionella ridningen finns det flera linjer: man undervisar enligt de gamla mästarnas ridläror t ex Guerniere, Baucher, Pluvinel och de la Brue. Här undervisas i militär ridning a la Morris de Sachs, Barchet och d'Aure.

Patrices favorit bland de gamla mästarerna är Francois Baucher, vars metoder han undervisar i på kursen.

– Jag var 20 år gammal när jag började lära mig mer om Bauchers ridlära. På den tiden gick jag på officersskolan i Paris jag red aktivt och tävlade i dressyr, hoppning och fälttävlan. Han red många hästar och hade stora framgångar.

– Jag hade ingen större känsla

FAKTA FRANCOIS BAUCHER: 1796-1873

Han var en känd hästtränare som både drev en cirkus i Paris och tränade högt uppsatta ryttare. Han utmanade andra tränare: genom att träna en svår häst på 30 dagar och se vad som var möjligt att göra. 1843 fanns det franska kavalleriet i Saumur och även i Luneville. Men Baucher gjorde inte så stor succé hos militären. I kavalleriet fanns ingen möjlighet att hålla på med den här typen av träning av hästar och ryttare. Det fanns inte tid och inte tillräckligt bra instruktörer. Baucher utvecklade sig själv mycket under sitt liv. Han började med att träna hästar på ett sätt men kom sedan att utvecklas i en helt annan riktning. Det var efter att han själv hade varit med om en svår olycka och inte längre kunde använda sina ben, som han lärde sig rida med handen som främsta hjälp utan nämnvärd skänkel och det visade sig gå mycket bättre. Han red efter principerna: Hand utan ben och ben utan hand. Som också var den gamle mästaren Guernieres motto. Om hästen inte lyssnar kan man ta till kombinerade hjälper, sporra hästen fram till handens barriär. Men det är vid speciella omständigheter. Han visade det lyftande tygeltaget, hur man kan höja hästens huvud i hög position med lyfta händer och sedan låta hästen själv sänka ner huvudet till normalläge. Baucher fick flera efterföljare som alla förändrade Bauchers lära lite. Francois Farerot de Kerbrech, Etienne Beaudant, Alexis l'Hotte m fl..

för varje häst då. Hästarna tränades av andra och jag tävlade dem. Min enda målsättning var att vinna. Men så småningom ville jag fördjupa mig i träningen och hittade en bra lärare, de Jausseaume. Han hade en bra häst som var på OS nivå. Jag fick låna den och började träna hos honom en sommar och läsa en massa böcker om träning. Där fanns ofta recept: "Rid 10 minuter skritt och 3 minuter Öppna...osv". Men min tränare började tala om hästens käkleder och munnen, hur viktigt det var att hästen var avslappnad.

– När jag kom till Paris igen kom

jag till ett träningscenter och mötte Bacharach, en duktig tränare som talade mycket om Baucher.

Efter några månader hos Bacharach slutade Patrice tävla. Han red hos honom i tre år och de studerade de gamla ridlärorna från de gamla mästarna tillsammans. Sedan dog Bacharach 1991. Patrice kände sig ensam och lite osäker, förstod han verkligen vad Baucher och de andra mästarna menade? Vem skulle han fråga nu?

– Jag var tvungen till att börja lita mer till min egen känsla, hur hästen kändes och svarade. Han fick lära sig lyssna till hästen och insåg att det är den viktigaste läro-

pilen. Du måste känna in den, bli en del av den, kommunicera så att den blir en del av dina förlängda armar. Han tränade den österländska japanska kampsporten Aikido, som bygger på samma principer. Man måste följa rörelsen och ge mer och absorbera energin. Med hästar är det samma sak, ryttaren måste följa rörelsen, absorbera energin och förstärka den.

Ryttaren måste vara en sorts osteopat och undvika att skapa spänningar i hästen. Det gör man genom att be hästen göra något, inte kräva att den ska.

Patrice ägnade sig mycket åt mental träning, han provade olika

inga mål inga måsten, bara känner hur härligt mäktigt det känns när hästen går i passage med full kraft. Du njuter av ritten.

Och då kan det hända att du med tankens kraft och små minimala rörelser i din kropp faktiskt ger hästen impulsen att gå i passage, medan medhjälparen håller i linan.

– När du vill för mycket blir det problem. Kan du slappna av och se saker du vill ska hända för din inre syn, helst medan du blundar, kan det gå i uppfyllelse.

Ett problem kan vara att när man börjar rida på det här sättet så blir man för mycket koncentrerad på händerna. Då gäller det att blunda lite och slappna av. Och då plötsligt händer det att hästen aktiverar bakdelen av sig själv. Du uppmuntrar hästen till att börja gå bakåt något steg och poff så går den i piaff! När du backar hästen lite och sedan driver fram så får hästen en impuls att gå i piaff.

Om man slutar att mekaniskt försöka aktivera bakdelen och bara tänker det och låter det ske, blir det ofta mycket bättre. Piaff är inte en mekanisk rörelse, piaff är en känsla, en stämning.

– Jag lyssnar gärna till klassisk musik när jag rider, gärna Haydn.

Yin och Yang aktivitet och inaktivitet är lika viktiga i ridningen och i samvaron med hästar, som i övriga delar av livet och tillvaron. Patrice kommer att fortsätta arbeta för Cadre Noir och Franska Ridskolan i Saumur men även mer självständigt med kurser och seminarier och dessutom resa runt i världen och sprida den Franska klassiska Ridkonsten.

– Hästen i sig, vad den gör och presterar, är inte viktigast, det är hur du beter dig och hur du behandlar hästen som är det viktiga, säger Patrice Franchet d'Esperay. ■

// Hästen i sig, vad den gör och presterar, är inte viktigast, det är hur du beter dig och hur du behandlar hästen som är det viktiga. //

mästaren.

Patrice intresserade sig för Zenbuddhismen och läste bl a Erigels bok om hur man tränade i månader för att lära sig skjuta iväg en pil på rätt sätt. Att man måste träna så mycket, och känna och leva sig in så pass mycket så att pilen till slut blev en del av en själv och man själv blev en pil. Man måste vara totalt avslappnad och lugn i sinnet. Då först kunde man skjuta iväg pilen mot målet, till synes utan att sikta, och träffa rätt.

Detta gav Patrice idéer om ridningen. Hästens mun är som

tekniker för att lösa mentala spänningar och problem. Han studerade "Sophrologie". Man kan göra detta på hästryggen om man har en medhjälpare som håller hästen i en longerlina medan man rider runt. Du börjar med att blunda, lyssna på ljuden, koncentrera dig på en del av kroppen i taget, släpp alla spänningar där. Bit för bit.

Meditera och se för din inre syn att du sitter på hästryggen, kanske är du vid stranden i Bretagne och rider i passage i havet, nära stranden. Gå ner djupt i känslan av passagen där i vattnet. Du har

